

EAE-N ADINEKOEI EMANDAKO LAGUNTZA: ETXEZ ETXEKO LAGUNTZA ZERBITZUA, EGUNEKO ZENTROAK ETA EGOITZAK GAIAREN INGURUAN ARARTEKOAK EGINDAKO APARTEKO TXOSTENA GIZA ESKUBIDEEN ETA HERRITARREN ESKAEREN BATZORDEAN AURKEZTEA

Batzordeburu jauna, legebiltzarkide jaun-andreok, niretzat ohore handia da Giza Eskubideen eta Herritarren Eskaeren Batzorde honen aurrean izatea, *EAE*n adinekoei emandako laguntza: *etxez etxeko laguntza zerbitzua, eguneko zentroak eta egoitzak* gaiaren inguruan Arartekoak egindako aparteko txostenaren berri emateko.

Gaurkoan, nirekin etorri dira Arartekoaren ondokoa, Julia Hernández, eta erakundeko idazkari nagusia, Faustino López de Foronda.

Adierazi nahi dizuet Arartekoak hauxe duela alde zuzenetik beste txosten batean landutako gai baten inguruan egindako lehenengo aparteko txostena. Izan ere, zuetariko askok dakizuen moduan, Arartekoak, bere garaian, bi txosten aurkeztu zituen adineko pertsonen egoerari buruz: bata Euskal Autonomia Erkidegoko hirugarren adinekoen egoitzei buruz (1994) eta bestea EAEn, egoitzetatik kanpo, hirugarren adinekoei emandako laguntzari buruz (1996).

Txosten horiek aurkeztu genituenetik hamar urte igaro dira eta denbora-tarte horretan hainbat aldaketa gertatu da adineko biztanleen eboluzioari dagokionez, bai arauen aldetik, bai hirugarren adinekoen beharrezko asetzeko erakundeen eskaintzei begira ere; horrenbestez, beste txosten bat egiteko premia agerian geratu da.

Txosten hau mamitsua da, hainbat datu garrantzitsuz betea, eta analisiak eta proposamenak ere biltzen ditu, gomendioen kapituluan hezurramitzen direnak.

Txostenaren **helburua** EAEn adineko pertsonen zuzenean laguntzeko dagoen sistemaren zerbitzu nagusiak –etxez etxeko laguntza-zerbitzua, egoitza-zerbitzuak eta eguneko zentroak– aztertzea izan da, sistema horren alderdi positiboak analizatu, hutsuneak antzeman eta etorkizunerako jardunbideak proposatzeko.

Txostenaren egitura hurrengo da:

- Lehenengo zatian adineko pertsonei laguntzeko sistemaren esparru juridiko-administratiboa aurkezten da, eta bertan hainbat gai lantzen dira: eskumen-arazoak, zerbitzuak eta zentroak baimendu, erregistratu, ikuskatu eta homologatzeari dagokionez indarrean dagoen araudia, erabiltzaileen eta profesionalen eskubideak eta betebeharrak, zerbitzuen erregulazioa, zerbitzuak eskuratzeko aukera, finantziazio-eredua eta, azkenik, eremu soziosanitarioan egindako aurrerapenak.
- Bigarren zatian, adineko biztanleek eta gizarte-baliabideek 1991-2001 hamarkadan izandako eboluzioari buruzko informazioa eskaintzen da, hainbat ikuspuntutatik, besteak beste programa eta zerbitzuen hedadura, erakunde sustatzaileen izaera, langileak, gastuak, ekarpen publikoak, kuotak eta estaldurak.
- Hirugarren zatian egoitza-zerbitzuen eta eguneko zentroyen egoera deskribatzen da, zentroek eurek emandako datuak eta hautatutako 52 egoitza eta 12 eguneko zentrotara egindako bisitaldietan bildutako informazioa oinarritzat hartuta; materialaren, erabileraren eta langileen inguruko baldintzarik garrantzitsuenak aztertu ditugu.

Orain, txostena osatzen duten lau puntu handiak aztertzeari ekingo diot, eta ondorioen eta gomendioen kapitulua zehaztasun handiagoz azalduko dut; izan ere, bertan, deskribatutako egoeraren balorazioa egin da xehetasun osoz, eta zenbait gomendio ere eman dira, EAEko adineko pertsonei laguntzeko sistema hobetzen lagunduko duten proposamen gisa balioko dutelakoan.

I. ANALISI JURIDIKO-ADMINISTRATIBOA

1.1. Indarreko araudia

Adierazi behar da adineko pertsonei emandako laguntza arautzen duen oinarritzko zuzenbidearen barruan aurrerapen garrantzitsuak egin direla azken urteotan, eta zehatzago, Gizarte Zerbitzuei buruzko urriaren 18ko 5/1996 Legea onetsi zenez geroztik. Hiru arau garrantzitsu nabarmendu behar dira:

- 40/1998 Dekretua, martxoaren 10ekoa, gizarte-zerbitzuen baimena, erregistroa, homologazioa eta ikuskapena arautzen dituen.

- 41/1998 Dekretua, martxoaren 10ekoa, hirugarren adinekoentzako egoitza-zerbitzuak arautzen dituena.
- 2002/2000 Dekretua, urriaren 17koa, norbaiten beharra duten adineko pertsonentzako eguneko zentroak arautzen dituena.

Arauen inguruko ikuspegi hau osatzeko, Erkidegoko dekretu bat beharko litzateke, etxez etxeko laguntza-zerbitzuak arautzeko, kasu honetan.

Gizarte-zerbitzuen arloan oraindik zehaztu gabe dagoen puntu garrantzitsuetako bat Eusko Jaurlaritzaren, foru aldundien eta udalen artean zereginak argitasunez mugatzen saiatzeari dagokiona da. Hori dela eta, oso positiboa da uztailaren 30eko 155/2001 Dekretua, gizarte-zerbitzuei dagokienez zereginak zehazteari buruzkoa, onetsi izana, Jaurlaritzaren, foru aldundien eta Eudelen (Euskadiko Udalen Elkarte) arteko negoziazio-prozesuaren amaiera ekarri du eta. Arau horrek oinarrizko bi printzipio ezartzen ditu:

- Zeregin desberdinak, hasiera batean, administrazio bakarrari dagozkio, eta
- Foru aldundien eta udalen artean eskumenak banatzeko irizpidea lagundutako pertsonen mendekotasun-mailaren arabera da.

Arauen zehaztapen horrek ondokoa dakar:

- Adineko pertsonentzako egoitzak eta eguneko zentroak aldundien ardurapean geratzen dira.
- Etxez etxeko laguntza-zerbitzua, etxebizitza komunitarioak eta tutoretzapeko apartamentuak udalen esku geratzen dira.

1.2. Gizarte-zerbitzuetako erabiltzaileen eta profesionalen eskubideak eta betebeharrak

Ulertuko duzue, Arartekoarena bezalako bermedun erakunde batentzat sistemaren oinarrizko aurrerapenatariko bat gizarte-zerbitzuen arloan eta, zehatzago esateko, egoitza-zerbitzuan, eskubideak aintzatetsi izana da.

Gizarte Zerbitzuetako Erabiltzaileen eta Profesionalen Eskubide eta Betebeharren Gutuna lorpen demokratikoa da, hainbat eskubide garrantzitsu biltzen

ditu-eta, duintasuna, pribatutasuna, isilpekotasuna, autonomia, arretaren indibidualizazioa edo parte-hartzea, besteak beste.

* * *

1.3. Adineko pertsoneri laguntzeko zerbitzuak eskuratzeko aukera

Azterlan osoan argi ikusten da hiru lurralde historikoen artean dagoen desoreka handia: kudeaketa-eredu desberdinak, erakundeen eskaintza desberdinak, edo eskubideak eta zerbitzuak eskuratzeko irizpide eta baldintza desberdinak.

Bi puntu daude bereziki kezagarriak: adineko pertsoneri laguntzeko zerbitzuak eskuratzeko aukera eta finantziazioa.

Adineko pertsoneri laguntzeko zerbitzuak eskuratzeko baldintzak eta irizpideak desberdinak dira hiru lurralde historikoetan eta, gainera, desberdinak dira hiru laguntza-baliabide handiei dagokienez ere.

- Horrela bada, **etxez etxeko laguntza zerbitzuei (ELZ)** dagokienez.

Araban, Gizarte Ongizaterako Foru Erakundeak lurralde historiko osoan norbaiten beharra duten pertsona guztiei laguntza ematen die, eta inoren beharrik ez duten pertsonen kasuan, berriz, Gasteizkoei ez beste guztiei, hiriburukoak udalaren esku daude eta.

Beste lurralde historikoetan ELZko sare bakarra dago: udalek kudeatutakoa.

Inoren beharrik ez duten pertsonentzako ELZari dagokionez, udal bakoitzak bere araudia aplikatzen du zerbitzua eskuratzeko aukerei eta prezio publikoei dagokienez; ondorioz, Bizkaian eta Gipuzkoan egoera aniztasuna nabarmena da, eta halaxe salatu genuen egoitzetatik kanpoko laguntzari buruz duela hamar urte egin genuen txostenean.

- **Egoitza-zerbitzuei** dagokienez.

Eskumen-banaketaren arabera, adierazi dugu norbaiten beharra duten adineko pertsoneri laguntzeko egoitzak foru aldundien ardurapekoak direla, eta etxebizitza komunitarioak eta tutoretzapeko apartamentuak, berriz, udalena.

Azpimarratu behar da zerbitzuok eskuratzeko eskatutako baldintzak desberdinak direla hiru lurralde historikoetan:

- Araban eta Bizkaian, eskabidea egiteko, erroldan hiru urtez egon behar da, eta Gipuzkoan, bi urtez.
- Mendekotasun-maila baloratzeko erabilitako bitartekoak ere desberdinak dira hiru lurralde historikoetan; beraz, pertsona beraren kasuan, norbaiten beharra duela esan daiteke lurralde historiko batean eta inoren beharrik ez duela beste batean.
- Bizkaian, hainbat diru-sarrera baino gehiago duten pertsoneri ez zaie zentro publiko batera joateko aukerarik ematen.

Baldintza horren ondorioz, arrazoi ekonomikoak direla-eta, lurralde historiko horretan hainbat biztanle zerbitzu publikoa jasotzeko aukera gabe uzten dira; beraz, Arabako eta Gipuzkoako biztanleekiko aldea nabarmena da.

Egoera horrek beste ondorio bat ere badauka, ez hain garrantzitsua, baina: sistematik kanpo uzteko eragile gisa diru-sarrera kopurua hartzen denez, gutxieneko sarrera kopurua gainditzen duten pertsonak ez dira Bizkaiko itxaron-zerrendan azaltzen eta, beraz, zerrenda horiek ez dute lurralde historiko horren benetako beharrezana islatzen.

1.4. Zerbitzuen finantziazioa

Adineko pertsonentzako gizarte-zerbitzuen finantziazioa aztertu beharreko beste puntu garrantzitsu bat da.

Kasu honetan, administrazioek, bakoitzaren eskumenen arabera, euren artean egindako banaketa ere kontuan izan behar da, baita erabiltzaileen ekarpen ekonomikoa ere.

Hemen, berriz ere, lurralde historikoen arabera modu desberdinean planteatzen da administrazioen parte-hartze ekonomikoa, eta erabiltzaileen ekarpen ekonomikoari dagokionez ere ez dago adostasunik; izan ere, ekarpen ekonomikoen puntua modu desberdinean araututa dago prezio publikoei buruz bakoitzak dituen arauetan.

Luzeegia izango litzateke administrazioaren eta erabiltzaileen ekarpenak lurralde historiko bakoitzean nola planteatzen diren azaltzea; gainera, kontuan izan behar da planteamendua desberdina dela baliabide-motaren –egoitza, eguneko zentroa, etxez etxeko laguntza– eta zentroaren titulartasunaren –publikoa edo pribatua– arabera.

Hala ere, adierazi behar da, kasu honetan ere, hiru lurralde historikoen arteko arauak desberdinak direla, eta erabiltzaileek, jatorriaren arabera, ordaindu beharreko zenbatekoak ere bai.

- Adibidez, egoitza-zerbitzuen prezio publiko edo gehienezko tarifa teorikoak Araban baino ia bi bider handiagoak dira Gipuzkoan eta Bizkaian; erabiltzaileen batez besteko ekarpena, aldiz, handiagoa da Gipuzkoan edo Araban Bizkaian baino.

Eguneko zentroetan ere, Bizkaiko eta Gipuzkoako prezio publikoa edo gehienezko tarifa teorikoa Arabakoaren bikoitza baino handiagoa da.

- Arabako eta Bizkaiko aldundiek banakako zenbait laguntza ekonomiko aurreikusi dituzte, sare publikotik kanpoko zentroetako plazak finantzatzeko; Gipuzkoan ez da horrelakorik aurreikusi.
- Erabiltzaileen ordainketak ziurtatzeko bermeei dagokienez ere, alde nabarmenak daude.
 - Araban zor-aitorpena deritzana aurreikusita dago; hau da, zerbitzua erabiltzen duen pertsonaren ondasunak ez besterentzeko eta Gizarte Ongizaterako Foru Erakundearekin zorra kitatu arte ekonomi edo ondare arloko eskubideei uko ez egiteko obligazioa hartuko da.
 - Bizkaian eta Gipuzkoan ez dago zor-aitorpenik; tarifaren gaineko hobariak aplikatu aurretik ondarea agortu izana eskatzen da.

1.5. Eremu soziosanitarioa sortzea

Adineko pertsonen laguntzeko tratamendu osoa lortzeko beharrezana ere azpimarratu nahi dut, benetan garrantzitsua da eta; tratamendu horrek adineko pertsonen osasun arloan nahiz gizartean dituzten beharrezanean erantzuteko gai izan behar du.

Benetako eremu soziosanitarioa sortzeko aurrerapausoak ematen jarraitu beharra dago; horretarako ditugu EAEko 2001eko Plan Soziosanitarioa edo Jaurlaritzaren, foru aldundien eta Eudelen arteko lankidetzaren hitzarmena.

* * *

Ondorio gisa esan dezakegu, araudiari dagokionez, oso balorazio positiboa egin daitekeela, araudi horrek gizarte-zerbitzuetako erabiltzaileen eta profesionalen eskubideak eta betebeharrak onartzen dituen heinean, batez ere.

II. EAE-N NORBAITEN BEHARRA DUTEN ADINEKO PERTSONENTZAKO GIZARTE-ZERBITZUEK IZAN DUTEN EBOLUZIOAREN ANALISIA: 1991-2004 ETA EGOITZEN ETA EGUNEKO ZENTROEN EZAUGARRIAK

Puntu honi ekin aurretik, txosteneko III. eta IV. kapituluak egiteko erabilitako metodologia zehaztea gustatuko litzaidake.

Garrantzitsua iruditu zitzaigun adineko pertsonen laguntzeko zerbitzuen analisia bi ikuspuntutatik lantzea.

Lehenengo ikuspuntuak zerbitzu horiek 1991-2001 hamarkadan izandako eboluzioaren urrats garrantzitsuenak zeintzuk izan diren azaltzea du helburu. Analisi honetan, aipatutako hamarkadan sistemaren funtsezko alderdietan egon diren joera handiak eta aldaketa handiak islatzea zen garrantzitsua.

Aukeratutako denboraldia baldintzatuta dago, bateratutako datuak baitaude gizarte-zerbitzu hauei dagokienez nahiz ekonomia, lan edo demografi arloari begira.

Izan ere, Gizarte Zerbitzu, Erakunde eta Zentroen Estatistiketan (GZEZE) bildutako datuak erabili ditugu, aztertutako urteetakoak, baita azkeneko hiru erroldak ere, 91koa, 96koa eta 2001ekoa, biztanleriari dagokionez.

Bigarren ikuspuntuak egoitzen eta eguneko zentroen egoera deskribatzen du. Deskribapen hori egiteko, 52 egoitza eta 12 eguneko zentro bisitatu ziren 2003an, eta horrela, 2001era arte erakutsitako errealitatearen gaineko irudia osatu ahal izan dugu.

Adierazi nahi dizuet txostena 2004ko abenduan amaitu genuela, eta itzuli eta argitaratu ondoren, aurkezpena atzeratu egin zela, hauteskunde autonomikoekin, Legebiltzar honen osaerarekin eta bertako buruaren hautaketarekin bat zetorrelako; inguruabar horiek guztiak direla-eta, txostena Legebiltzarrean ofizialki entregatzeko eguna atzeratu egin zen.

Azalpen honetan datu eta zifra larregi ez ematen ahaleginduko naiz, guztiak txostenean zehaztuta datozelako eta aurkezpen hau larregi ez luzatzeko.

Uste dut garrantzitsua dela txostenean argi azaltzen diren sei joera nabarmentzea:

1. Euskaldunen zahartze-tasak gorakada nabarmena izan du.
1991n biztanleen artean %12,4 ziren 65 urtetik gorakoak; 2001ean %17 ziren eta 2010ean kopuru hori %20,5era iristea espero da; gainera, 75 urtetik gorako biztanleak eta adin-tarte horretan ezintasunen bat duten pertsonak nabarmen gehiago izango dira.
(155 taula, 368. or.) (4 eta 5 grafikoak, 116. or.)
2. Adineko pertsonentzako gizarte-baliabideak lehen baino nabarmen gehiago dira, baina oraindik proportzioa ez da nahikoa.
(11 eta 13 grafikoak, 122. or.)

Azken urteotan adineko biztanleen beharrianak asetzeko ahalegin ukaezina egin bada ere, hasierako egoera oso eskasa zela esan behar da, beraz, baliabideak urriak dira, argi eta garbi:

- Euskadiko 1994ko Plan Gerontologikoan aurreikusitako kopurua baino askoz gutxiago dira oraindik.
- Autonomi erkidego aurreratuenen azpitik daude.
- Gure inguruko herrialde europarren estaldura eraginkorretatik oso urrun daude.
(25 grafikoa, 132. or.)

3. Baliabideen dibertsifikazioa gertatu da.
Orain arte egoitzen eskaintza ia bakarra izan bada ere –etxez etxeko laguntza eta eguneko zentroak aukera hasiberriak ziren-, azken hamarkadan egoitzaz kanpoko aukera horiek finkatuz joan dira eta beste baliabide batzuk ere

abiarazi dira, tutoretzapeko pisuak edo etxebizitza komunitarioak, besteak beste.

(156 taula, 368. or.)

4. Titulartasun pribatuko zerbitzuak indarrez sartu dira.
Adineko pertsoneri laguntzeko zerbitzuaren eskaintza ugaritu izana eskaintza pribatuaren gorakadari zor zaio, neurri handi batean. Izan ere, Euskadiko egoitza guztietatik bi heren pribatuak dira.
(12 grafikoa, 122. or.) (17 grafikoa, 126. or.)
5. Hiru lurralde historikoen artean desoreka nabarmena dago.
Laguntza-zerbitzuaren eskaintza oso modu desberdinean garatzen da geografikoki: Arabako estaldura onargarria da eta Plan Gerontologikoaren aurreikuspenak betetzen ditu, baina zenbait eskualdetan, Bizkaian batez ere, estaldura ez da nahikoa.
(143 grafikoa, 370. or.)
6. Hiru laguntza-eredu daude, bat aldundi bakoitzeko; ereduok ez dira ebaluatu ez alderatu, eta erantzukizunak hartzeko modu eta maila desberdinak erakusten dituzte:
 - Arabakoak sare publiko indartsua dauka eta banakako laguntzak nabarmen hedatuta daude.
 - Bizkaikoa titulartasun publikoko baliabide-eskaintza murriztuan oinarritzen da eta banakako laguntzak nabarmen hedatuta daude.
 - Gipuzkoakoak plaza propioz eta itundutako plazez osatutako eskaintza publikoa dauka.

III. BALORAZIOA ETA GOMENDIOA

Gaur aurkezten dugun txostenaren VI. kapituluak “Balorazioa eta gomendioak” du izenburu. Arartekoaren beste aparteko txostenen bukaeran gomendio-zerrenda agertu da. Oraingo honetan, gomendio bakoitzarekin batera balorazioa ageri da. Horrek hura testuinguruan jartzea errazten du.

Logikoa denez, ez ditut txosteneko 50 gomendioak azalduko, baina batzuk aipatuko ditut, garrantzi bereziki hartu ditudan gaiekin zerikusia dutenak.

1. Marko juridiko-administratiboari buruz adierazi behar da ezen berau oso ontzat jo dugula baina oinarrizko gizarte zerbitzuak eta etxerik etxeko laguntzarako zerbitzua autonomi mailan araupetuz osatu behar dela. Halaber, Gipuzkoan araupetzeko eta ibiltzen hasteko daude gizarte zerbitzuen erregistro orokorra eta foru erregistro orokorra.

2. Zahartze-tasaren igoerari buruz adierazi behar denez:

Aurreikusi ahal dena da 2001 eta 2010 bitarteko epealdian adineko pertsonen **gizarte arazo**en gehikuntza erlatiboa 1991 eta 2001 bitartean izandakoaren antzekoa izatea. Hortaz, beharizanen portzentajea igo da. Gainera, ari garen epealdia laburragoa da eta 2001ean txikitat hartzeko modukoa izandako estaldura zabaldu behar da. Hori dela eta, datozen urteetan zerbitzuen urteko gehikuntza-erritmoa bizkortxeagotu beharko da.

Ezgaitasundun adinekoen proportzioak oso gora egin du, egoitzaratutako pertsona guztien gainekoak. Ezgaitasundun adinekoen guztirakoaren gaineko ezgaitasundun adineko pertsona atendituen proportzioak, aldiz, behera egin du. Horregatik, egoitza-baliabideei dagokienez, are arreta handiagoa jarri beharko da autonomi arazo larriek ukituriko adineko pertsonengan.

Adineko pertsonentzako zerbitzuak planifikatzerakoan, demografi errealitate hau kontutan hartu beharko da.

Europako Erkidegoen Batzordeak 2005eko martxoan Liburu Berdea aurkeztu zuen, *Demografi aldaketan aurrean, belaunaldiarteko elkartasun berria* izenburukoa. Bertan adierazi duenez, adineko pertsonen (65-79 urte) kopurua oso igoko da, %37,4, 2010az geroztik, 2030 ingurura arte.

3. Adineko pertsonentzako gizarte baliabideen portzentajea urria da, beroriek hiru lurralde historikoetan oso gora egin arren. Hori guztia kontutan hartuta adierazi behar denez:

- 2001erako erreferentzi tasa, adineko biztanle atendituen ehuneko hamaikakoa, gutxienez hartu behar da 2010erako proposamenetan. Data horretan iritsi beharko den estaldura modu zorrotzean zehaztekoan, zehazki **ikertu** behar dira baliabideak eta beharizanak.

2010erako ehuneko hamaikako estaldura gutxienez hartzeko arrazoiak honako datu hauek dira funtsean:

- Guretik hurbileko herririk gehienek, gizarte zerbitzuak erreferentzi eredu izaten dituztenek 2000 baino lehen gaitasun zuten proportzio hori: Danimarkak %31,2, Suediak 16,9, Finlandiak 17,4, Erresuma Batuak 17,6, Austriak 13,7, Frantziak 13,9... Ez da konputatu eguneko zentroen eskaintza herriotako ezeinetan.
 - Arabako Gerontologi Planak, onesteko prozesuan dagoenak, 2010a baino lehen %13ko estaldura globala iritea espero du.
 - EAEko zenbait eremutan, hala nola, Araban, lurralde historikoen mailan, eta, eskualde mailan, Arabako Lautadan, Arabako Errioxan, Gorbeian eta Plentzian, ia iritsi da estaldura hori. Hala ere, ez da uste egoera ona denik.
 - 1993an beharrianak aztertu ziren, zertarako-eta laurogeita hamalauko Plana egitekotan.. 1993 eta 2010 bitarteko epealdirako aurreikusitako aldaketak handiak dira, ezgaitasundun adineneko pertsonen portzentajea talde hori barrutik zahartuko delako igoko da eta arreta-sare informalak eman ahal dizkien zainketak askoz gutxiagotuko dira.
- 2010ean gutxieneko arreta-estaldura izan ledin, egoitza-plazaren eskaintza eritmo azkartxoagoan gehitu beharko litzateke.
 - Formalki, 2010ean eguneko zentroen gutxieneko estaldura-tasa zenbatetsirikoa izan dadin, bikoiztu egin behar da 2001eko plaza kopurua.
4. Baliabideak oso dibertsifikatu dira aurreko etapetako egoitza-eskaintza ia bakarraren aurrean.
- Oro har, azken urteetan zehar, askoz hobetu da egoitzetako arreta. Alabaina, iritsitako lorpenak sendotu behar dira, baita egoitza bizitzan eta antolakuntzan egoiliarren eskubideak eraginkortasunez integratu ere.
 - Egoitza-zentroen tipologia dibertsifikatu da, eta alternatibak ugaritu dira, hala nola, erkidego-etxebizitzak eta apartamentu babestuak, duela

hamabost urte eskas ia ez zeudenak. Guztiarekin ere, egoitza-
eskaintzaren egitura oso ezberdina da lurralde batetik beste batera.

- Hobe da Europako beste herri batzuetako hurbileko egoitza-formulak aztertzea, osoko arreta-sistemaren ikuspuntutik bereziki. Osoko arreta-sistema horren bitartez adineko pertsonen beharrianak estali behar dira. Horretarako, hainbat erkidego-zerbitzuek era koordinatuan hartu behar dute esku.
- Berririo aztertu behar da erkidego-etxebizitzak pertsona autonomiadunentzako baliabide huts gisa jasotzeko egungo joera.
- Autonomia Erkidegoan finkatzen ari den eguneko zentroaren eredia ez dator hurbileko zerbitzuen ohiko ezaugarriekin bat. Izan ere, lurralde eremu zabalegia barnean harturik du, gehiegizko tamaina du, eguneko zentroetan ematen den arreta osokoa da eta haien ibilera ez da oso malgua.
- EAEko eguneko zentroen batezbesteko tamaina 25 plazakoa da. Hala ere, baliabide horietan tradizio handia duten herrietan, esate baterako, Belgikan, 5 eta 15 plaza bitarteko gutxieneko eta gehieneko mugak ezartzen dira. Horregatik, hobe da neurri txikiagok dituzten zentroak aukeratzea. Egin-eginean ere, haien jarduketa-eremu geografikoa zentroak kokatuta dauden aldeetako oinarrizko gizarte zerbitzuen eragin-aldera mugatu ahal da horrela. Hori dela bide, egoera zuzendu ahal eta behar da: eguneko zentroen erabiltzailerik gehienek ezin dute beraien auzoan bertan dagoen zentrori jo.
- Eguneko zentroen neurriak doitu eta jarduketa-eremu geografikoa oinarrizko zerbitzuen eragin-aldera mugatuz gero, arazorik garrantzitsuenetakoa konponduko litzateke, garraioarena alegia. Erabiltzailearen egoitzatik eguneko zentroraino antolaturiko garraioko bide-tarte asko luzeegiak dira, beraien batezbesteko iraupena 42 minutukoa da eta muturreko kasuak gertatzen dira: 140 minutuko iraupena.
- Eguneko zentroen zerbitzuen erabilpena malgotu behar da. Ildo horretatik, haiek partzialki eta banakako beharriari egokiturik

erabiltzeko aukera modu eraginkorrean bermatzeko behar diren neurriak hartu behar dira.

5. Titulartasun pribatuko zerbitzuak indar handiz sartu direla egiaztatuta honako behar hau nabarmendu behar da:

- Herri administrazioek erakunde pribatuekin gero eta itun gehiago sinatzen dituztelarik, egoera korapilatsu eta problematikoak agertu direla ikusi da; hori dela eta, behar-beharrezkoa da konponbide adostu eta konpromisopetuak aurkitzea.

Bi gaiz ari gara, funtsean, hitz egiten; hona hemen gaiok:

- Herri erakundeek itundutako plazak finantzatzeko ezarritako gehieneko tarifen zenbatekoa. Haiek finantzatzearekin batera, arretaren kalitateari buruzko eskaerak egin ohi dira. Ukituriko erakundeek esan dutenaren arabera, horrelako eskaerak direla eta, zaila da benetako kostua estali eta gutxieneko enpresa-mozkina lortzea.
- Sektore pribatuko langileen alokairu-baldintzak. Izan ere, indarrean dagoen lan-arautegira doitu arren, zenbait kasutan, ez dira autonomia erkidegoko bizitzako kostuarekin bat etortzen, norbanakoen egoitzen gaineko Estatuko hitzarmena aplikatzen bada bereziki.
- Egoitza-plazak eskaintzen dituzten irabazi-asmodun erakundeek azken urteotan garrantzi handia iritsi dutela eta, publikoa eta pribatua bereizirik tratatu behar dira plangintza egiteko.
- Beharrezkoa da txostenean hobetsi dugun Euskal Autonomia Erkidegoko egoera-azterketa eta jarduketa plana egiterakoan publikoaren eta pribatuaren artean arteko ezberdintasunak oso kontutan hartzea, bai eskaintzaren eta eskariaren ikuspuntutik bai egoeraren azterketatik eta jarduketa-proposamenetatik etorritakoak.

6. Txosten osoan zehar azaldutako bistako lurralde orekarik ezari buruz zenbait gomendio agertu dira:

- Zuzeneko arretarako zerbitzuak, etxerik etxeko laguntzarako zerbitzua eta eguneko zentroak eta egoitzazkoak, eskuratzea, egun, arautegi askori lotuta dago. Behar-beharrezkoa da haiek eskuratzeko amankomuneko irizpideak egiten den zerbitzu motaren arabera ezartzea, EAEn dauden lurralde desorekak gutxitzekotan.
- 155/2001 Dekretuko funtzio-mugaketa ez da hiru lurralde historikoetan berdin aplikatu. Ezberdina izan den aplikazio praktiko horrek, menpeko pertsonen egindako zerbitzuak finantzatzeari begira, foru aldundien eta udalen arteko gatazkak sorrarazi ditu, zeinetarako konponbideak azkar ekarri behar baitira.
- Pertsona erabiltzaileen ekonomi ekarpenetarako sistemak eta ordainketa bermatzeko sistemak ezberdinak dira menpeko pertsonen begira hiru lurralde historikoen artean, eta udalen eskumeneko zerbitzuei begira udalen artean. EAE osorako, pertsona erabiltzaileen ekarpenak kalkulatzeko irizpide homogeenak eta ordainketa bermatzeko sistema bakarra ezarri behar dira.
- Estaldura proposatutako eran zabaltzea da erronka nagusia. Horretarako kontutan hartu behar da eskaintzaren geografiazko ezberdintasunak orekatzeko helburua. Erabakiak hartzerakoan, baliabideen erkidego-izaera eta, horren ondorioz, hurbileko zerbitzutasuna errespetatu beharra dago.

Horrek esan gura du ezen arreta zerbitzua behar duen pertsonaren bizitza garatzen den gizarte ingurunean eman behar dela.

Arreta-estalduretan leku-diferentziak egotea arazo larri-larria da.

Horrek dakarrenez, menpekotasun-arazoak dituzten eta estaldurarik gehieneko eskualdean bizi diren adineko pertsonen aukera lau aldiz handiagoa dute banakako arretarako gizarte zerbitzuetariko batzuk eskuratzeko, estaldurarik txikieneko eskualdean bizi direnek baino.

5.000 biztanletik gorako estaldura handiko udalerrian bizi diren adineko pertsonen zerbitzuok eskuratzeko aukera ia bederatzi aldiz handiagoa

dute 5.000 biztanletik gorako estaldura txikiko udalerrian bizi direnek baino.

Arabako estaldura Bizkaikoaren ia bikoitza da.

Jakina denez, hori guztia gure zerbitzuen ibileran nagusi diren unibertsaltasun eta berdintasun printzipioen kontrakoa da.

7. Azkenik, hiru arreta eredu ezberdin daudela argi dagoela, gure ustez, hiru eredu ezberdin-ezberdinok elkarrekin egotearen eragin eta ondorioak aztertu behar dira, foru eskumeneren eta lurralde berezitasunetara eta beharizanetara ondoen doitzen diren alternatibak lege bidez aukeratzearen kaltetan joan barik, berdintasun printzipioaren ikuspegia kontutan hartu eta lurralde bakoitzean praktikan agertzen dituzten arazoak ikusirik bereziki.

* * * * *

Hitzaldi hau bukatu dut. Hori dela eta, gai interesgarriak osorik aztertzeke daude, baina zuek txostenean bertan aurkitu ahalko dituzue.

Azkenik, egin didazuen jaramona eskertu gura dizuet; eta orain gustura zuen galderak eta azalpen-eskeak entzungo nituzke, baita erantzun ere.

Eskerrik asko.